

TALABALARNI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TABIIY FANLARNI O‘QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI

Ergashev Jamoliddin

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

ergashevjamoliddin@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tabiiy fanlarni integrativ yondashuv asosida o‘qitish haqida ma‘lumot berilgan. Tabiiy fanlarni o‘qitishda boshqa fanlardan ham foydalanish samaralari berilgan. Maqolada tavsifiy metoddan foydalanilgan. Maqola oxirida xulosa berilgan.

Kalit so‘zlar: *Integratsiya, taqqoslash, metod, ekskursiya, matematika, tarix, tushuntirish*

Bugungi kunda fanlararo integratsiya metodi o‘qitishda yaxshi samara bermoqda. Shuningdek, tabiiy fanlarni ham o‘qitishda ham integrativ yondashuv asosida o‘qitish rivojlanmoqda. Masalan, tarix fani bilan bog‘lab o‘qitish tabiiy fanlarni yanada qiziqarliroq qiladi. Ma‘lum o‘simlik yoki tog‘ jinslari, tabiat hodisalari haqidagi olimlar fikrlari yoki kashfiyotlarni darsda foydalanish mumkin. Yoki matematika bilan bog‘liq holda dars o‘tilganda formulalar, mantiqiy masalalardan foydalanish o‘quvchilarni qiziqishga yordam beradi.

Tabiatshunoslik darslari tanib olish va aniqlash amaliy metodlarining bir turi bo‘lib, tarqalgan o‘simliklarni yoki ularning qismlarini farqiga borib, tanib olish xususiyatlarini o‘rgatadi. Taqqoslashdagi farqga borish o‘quvchining aniqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Farq qilish va aniqlash bo‘yicha ishlar darslardagina olib borilmaydi, o‘qituvchi tabiatga uyushtiriladigan ekskursiyalarda ham o‘simliklarni

topish va to'plashni, namunalarni yig'ishni, ularning yoshi, vegetativ usullari, tuproq kesmalari, moslashishlarini, o'zgaruvchanlikni o'quvchilarning o'zlashtirish olish qobiliyatlariga qarab tanlab berishi kerak. O'simliklar, ular qismlarining shaklini bilib olish bo'yicha ishlarni o'quvchilar uy vazifasi sifatida bajaradilar. O'simliklarni yoshini tabiatda nafaqat yillik halqalardan balki osimliklarni yillik shoxlanishiga qarab aniqlash mumkin. O'simlik bahordan kuzgacha o'sish davriga ega, kuzdan bahorgacha tinim davri boladi. Bu o'simlikning bir yoshi demakdir, ikkinchi yilda yana o'sish, shoxlanish sodir bo'ladi. Shoxlanish orasidagi masofa o'simlikning bir yoshi hisoblanadi, buni o'quvchilarga tabiatda tushuntirish talab etiladi. O'quvchilar amaliy bilimga ega bo'ladilar, daraxtlar yoshini kesmasdan turib ham aniqlash mumkinligini bilib oladilar. Bu ekologik, hamda ilmiy tushunchalarni shakllantiradi. Tabiatshunoslikni o'qitish metodlari ta'limida amaliy ishlar tabiat haqidagi bilimlarni o'zlashtirishda katta rol o'ynaydi. Amaliy ishlar o'quvchilarni ular faoliyati jarayonida har xil mehnat operatsiyalariga o'rgatish metodidir. Amaliy ishlarga o'quvchilarning ekskursiya vaqtida tabiiy materiallar yig'ish, maktab oldi yer maydonidagi va tirik tabiat burchagidagi o'simliklarni parvarish qilish, gerbariy va kolleksiyalar tuzish, mulyaj, maket, ko'rgazmali qurollar tayyorlash kabi faoliyat turlari kiradi. Birinchi sinfdan boshlab o'quvchilar "Atrofimizdagi olam" darsligini o'qish jarayonida bevosita kuzatishlar yo'li bilan o'rganadilar. Bu mashg'ulotlarda oquvchilarning fikrlash faoliyatini tashkil qilishga yordam beruvchi har xil jihozlardan va avvalo ko'rgazmali qurollardan foydalaniladi. Ko'rgazmali qurollarga tabiiy yoki haqiqiy obyektlar kiradi.

Tabiiy fanlarda suhbat metodidan foydalanish mumkin. Suhbat. Suhbat savolning hal qilinishida o'quvchilar va o'qituvchilarning ishtirokida xarakterlanadi. Suhbatning maqsadga qaratilganligi o'quvchilar bilimini safarbar qilib, hal qilinishi kerak bo'lgan savollar bilan aniqlanadi. Suhbat natijasida o'quvchilar o'qituvchi rahbarligida tegishli xulosa chiqarishlari, xulosani umumlashtirishlari kerak. Suhbat o'quvchilarga notanish bo'lmasligi lozim: hali o'quvchilar o'zlashtirmagan, bilmagan bilimlarni «aniqlash» uchun vaqtni bekorga sarflash yaramaydi. Suhbat yakunlovchi, umumlashtiruvchi va

yangi bilimlarni eskilari bilan bog'lovchi darslarda alohida ahamiyatga ega. Suhbatning bosh maqsadi shundaki, bunda o'qituvchi rahbarligida o'quvchilar ongida tabiat jismlari hamda hodisalari haqida to'g'ri tasavvur va tushunchalar shakllanadi. Tabiat bilan tanishtirishning birinchi bosqichida suhbat o'qituvchining savollar berishi va chaqirgan o'quvchilarning savollarga javob berishi shaklida kechadi. Keyin suhbat boyib, kengayib boradi.

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki, tabiiy fanlarni o'qitishda boshqa fanlar bilan aloqador jihatlarini o'qitish o'qituvchidan aloqador fanlarni o'qitish uchun bilim talab etadi. Shunday ekan, o'qituvchi o'z ustida ishlashi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A.Baxronov Tabiatshunoslik 4-sinf umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik. T; Sharq NMIU 2011 y.
2. G.M.Sayfullaev. Tabiatshunoslik darslarida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish. o'quv qo'llanma Buxoro-2020.
3. G.M. Sayfullaev. Biologiya promislovix xishnix vidov rib, Nizovya basseyna reki Zarafshan. Buxara-2020
4. Сафарова М.С., Хамитова Ф.А. Непосредственное влияние заболеваний челюстно-лицевой области и зубов на психику и внутренние органы// Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации . – 2015. - №2 – С. 4-6.
5. Kamalova F.R. Development and evaluation of the effectiveness of the dental examination program for children with diabetes in adverse environmental Conditions// Academicia10 Issue 1, January. - 2020. Vol. 1. - P. 1364 - 1366.
6. Kamalova F.R. Elaboration and evaluation of the effectiveness of the dental examination program for children with diabetes// Актуальные вызовы современной науки. Сборник научных трудов выпуск. - 2020. - № 4 (48). - P. 55-56.